

BIBLIA

Az októberi elmélkedéseket debreceni testvéreink: Berényi Dénes, Balogh László (okt. 8. és 29.), Berényi Dénesné Elvira és Orbán Józsefné Ági készítették, a novemberieket Bulányi György (Budapest).

Október 1. — Évközi 26. vasárnap — Mk 9,38–48 — Jézusi nagyvonalúság

Tíz rövid evangéliumi vers, és milyen gazdag jézusi gondolatokban, tanításokban. Ezek közül különösen kettőt szeretnék kiemelni, bár a többire is érdemes odafigyelni.

Az egyik annak az embernek az esete, aki nem tartozott Jézus szoros tanítványi köréhez, mégis Jézus nevében üzött ki ördögöket. A történetben a tanítványok szűkkeblősége, féltékenysége kerül szembe Jézus nagyvonalúságával, a mi kicsinyes emberi szemléletünkkel eltérő, jézusi felfogással. Nem nehéz megtalálni az analógiát a szóban

forgó ördögűző ember és a mai, úgynevezett szekták, illetve szektások között. Hallgassunk Jézus tanítására, amikor ez utóbbiakra vonatkozóan ítéleteket alkotunk, netán kárhoznatni akarjuk őket (38–40).

A másik nagy tanítás a bűnre vonatkozik, arra, hogy milyen nagy dolog a bűn, és milyen súlyosak a következményei. Korunk embere nem ismeri igazán a bűnt, legfeljebb hibáról, botlásról beszél. „Hiszen emberek vagyunk!”

Jézus megmutatja a bűnt igazi mivoltában. A bűn útja a kárhoznatba visz, a

meg nem szűnő szenvedésbe. Ez a bűn gyümölcse. Hogy milyen nagy dologról van szó, mi sem mutatja jobban, minthogy inkább kezünkről, lábunkról, szemünkről mondjunk le, semmint bűnt kövessünk el. Nem kis dolog vakon vagy nyomorékon élni, de Jézus szerint megéri, ha úgy elkerülhetjük a bűnt, és fél lábbal, fél kézzel és vakon is bejuthatunk az Isten országába (43-48).

Érthető tehát, hogy aki nemcsak maga követ el bűnt, de a gyengék, a kicsinyek közül egyet is bűnre csábít, mekkora annak a bűne (42)!

Október 8. — Magyarok Nagyasszonyának ünnepe — Lk 1,26–28 — Kiválasztottság?

„...elküldte Isten Gábor angyalt... egy szűzhöz. A szűz... Józsefnek volt a jegyese, és Máriának hívták.”

Vajon miért éppen Máriát választotta ki az Isten a Földön abban az időben élő több millió ember közül? A zsidó nép kiválasztására egyszerű magyarázatunk van. A környező népekkel szemben kizárólag a zsidók voltak egyistenhívők. A zsidó népen belül nem választhatott gazdag, vagy valamilyen szempontból kiváltságos család. Jézus életéből tudjuk, hogy nem kereste ezen emberek társaságát, inkább az egyszerű, szegény embereket. Nem születhetett többedik gyerekek egy nagycsaládba, mert akkor nem igazolható a szűzi fogantatás. (Más lapra tartozik, hogy fontos volt-e ez a kérdés Istennek, vagy mi, emberek tettük azzá a századok folyamán, de most ezt a szálát ne boncolgassuk.) Ezután már csak találgathatunk, a Jóisten miért éppen egy tinédzser korú fiatal lányt, József jegyesét választotta ki az emberek közé születő Istenfiú anyjának?

Valószínűleg őt találta legalkalmasabbnak a feladatra. Milyen tulajdonságok, adottságok alapján választott?

Biztosan nem az iskolai teljesítmények alapján, mert abban az időben nem is létezett a mai fogalmaink szerinti iskola, a tanulás, az írni-olvasni tudás különben is a férfiak kiváltsága volt. De a mainál sokkal erőteljesebben működött az „élet iskolája”, vagyis azok a közösségek, melyekben felnőve az ember megtanulja az élethez szükséges ismereteket, s alkalmassá válik, mondjuk, anyának, feleségnek lenni.

Milyen közösségekben nevelkedett? Először is a család, majd az ehhez szoros kapcsolódó nagycsalád, rokonság, akikkel gyakran egymáshoz közel is éltek. Aztán a falu, ahol ismerik egymást az emberek, s mindenkinek megvan a maga helye, szerepe, majd további tágabb körök, a törzs és maga a zsidó nép. Ezeknek a közösségeknek a táguló köreit szorosan összefűzte a közös kultúra, a közös vallás, s ezek mind az egy igaz Isten felé terelték a bennük felnövekvő embert.

Vajon azok a közösségek, melyekben én élek, merre terelnek engem?

Mária arra készült, hogy felnőve férjhez megy, gyerekeket szül, közben vezet

a háztartást, dolgozik, mint a többi zsidó asszony. Nem hősnek készült. Nem voltak világot sarkából kiforgató tervei. De kicsi korától kezdve belenőtt a zsidó vallási közösségbe is. Tudta, hogy egy igaz Isten van, és Ő a legfontosabb az ember életében, s mi is fontosak vagyunk Istennek. Meghozta a maga kis döntéseit, elköteleződéseit, s elérkezett egy pillanat, mikor a Jóisten feladatot adott neki, s ő nem menekült el a feladat elől.

Életem folyamán sok mindenben dönthetek, választhatok. Ugyanakkor vannak alapvető tényezők, melyek nem tőlem függenek, pl. a földrajzi hely és a kor, környezet, amelybe születtem, személyes adottságaim, talentumaim.

Tudok-e úgy élni, banni a lehetőségeimmel, hogy ráhangolódjak a Teremtőre, s megtaláljanak azok a feladatok, melyeket Ő nekem szánt, s ha kell, hőssé váljak, mint Mária?

Tudom-e tudatosan is úgy alakítani a magam köreit, hogy akár én, akár az utánam következő nemzedékek valódi értékek mellett döntsenek, s ne a hazug propagandák, szeszélyes divathullámok sodorjanak?

Október 15. — Évközi 28. vasárnap — Mk 10,17–30 — Ki üdvözülhet?

Amikor Jézus kilépett az utcára, odafordult hozzá valaki, és térdre borulva megkérdezte tőle: „Jó Mester, mit kell tennem, hogy elnyerjem az örök életet?”

Jézus Kafarnaumban, az utcán járva találkozott ezzel a szemfüles „arra járóval”, aki hirtelen felismerve őt, gyors életvezetési tanácsot is kért egyúttal. A leírás szerint Jézust meglepte a teátráli-

san túldimenzionált megszólítás, de helyére tette: csak egyedül Isten a teljesen jó. A kérdést helyénvalónak találta. Rátékkintett, megszerette. A válasz: „Ismered a parancsokat...” Az ifjú ezeket nemcsak ismerte, hanem meg is tartotta gyermekkorától. Jézus megadja az eligazítást: „Menj, add el, amid van, és árát oszd szét a szegények közt, így kincs lesz a mennyben. Aztán jöjj, vedd

föl a keresztet, és kövess engem!” Az ifjú elszomorodott és leverten távozott, mert nagy vagyona volt, mondja Márk, de lehet, hogy Jézus is elszomorodott.

Az ifjú szívesebben vett volna rövidebb távra szóló, gyors eligazítást a vándorprédikátortól. Ő még nem ismerte a másik gazdag ifjú történetét, aki hetyke ifjúságában kikéri a jussát – ami szintén nem volt kevés –, és nem

tudta megfelelően szétosztani, hogy az üdvösségszerző legyen.

Jézus még a tanítványoknak is szóvá teszi: „Milyen nehezen jut be a gazdag Isten Országába... Könnyebb a tevének átmenni a tű fokán...” (Itt nem a varrótűről van szó, hanem a városkapu mellett szűk kis bejáratról, „tűfok”-ról, melyen egy teve legfeljebb letérdelve, kinnal, bajjal juthatott át.)

A tanítványok megrökönyödése érthető. Ki üdvözülhet, ha a törvényt betartó gazdagnak is ilyen kicsi az esélye? Isten világában a földi gazdagság, hatalom nem hogy előnyt nem jelent, hanem inkább alig leküzdhető akadály az üdvözülés útján.

Ezek után lép elő Péter: „Nézd, mi mindenünket elhagytuk, és követtünk téged.” Nem mondja ki a kérdést, de ott

bujkál a szavaiban: „Mi majdnem azt tettük, amit az előbbi gazdagtól vártál. Mindenünket elhagytuk. Akkor ugye mi üdvözülünk?”

Jézus többet válaszol egy száraz igennél. Jutalmuk ezen a világon a százannyi testvér, nővér – bár üldözések közt –, a másvilágon pedig az örök élet. Így lehetnek a ma ünnepeelt elsőkből utolsók, és az utolsókból elsők.

Október 22. — Évközi 29. vasárnap — Mk 10,35–45 — Tudatos tanítványság

A Zebedeus ifjak a közöttük és Jézus között fennálló kapcsolat érzelmi intenzitására alapozva szívességet kérnek Jézustól. Annak kinyilvánítását szeretnék elérni, hogy a tanítványok között ők a legbecesebbek, és ilyen módon garantált helyük lesz az Isten Országában.

1. Tisztában vagyunk-e vágyaink teljesülésének feltételeivel, illetve következményeivel? Hányszor kérjük imában például azt, hogy taníts meg, Uram, szeretni, de kérnénk-e ezt akkor is, ha tudnánk, hogy szeretetünk növekedésének folyamatában éppen azok a problémáink fognak elemi erővel felizzani az életünkben, amelyek számunkra a legtöbb nehézséget és fájdalmat okozzák, amelyek megoldását, illetve megélését a leginkább kerülgatjük. Ha tudnánk, hogy kérésünk milyen következményeket vonz az életünkbe, akkor is azt kérnénk?

2. Az, hogy lesz-e, illetve hogy hol lesz a helyünk az Isten Országában, valószínűleg nem külső feltételek – érzelmi alapú kötődések, pusztá vágyak,

öröklés, vásárlás, valamiféle produkció – mentén dől el. A hely elnyerésének, illetve a helyek betöltésének a feltételeiről sokféle összefüggésben és megközelítésben beszél Jézus. Például: „Ha nem lesztek olyanok, mint a gyermekek...” Vagy elgondolkodtató a jobblator története, akinek látszólag váratlan készenléte a bűnbánatra és pillanatnyi tisztánlátása egy bűnökkel teli, hanyattatott élet után – elegendő volt. Az hogy összeáll-e a lelkünkben az a sajátos mátrix, amely azonos az Isten Országának lenyomatával, nem garantálható előre.

3. A történetben Jézus úgy áll előttünk, mint egy bölcs, oktanal gyermekait felvilágosító, ám szeretetteljes és türelmes szülő, a tanítványok pedig mint e gondoskodó biztonságot nyújtó mindenható szülő kegyeiért harcoló testvérek.

Létük megoldását még mindig személyes énjük előtérbe helyezésével vélik elérni. Ám az így nyert biztonság

nagyon törekeny. Fenntartása folyamatos harcot, bizonyítást, versengést, mások elnyomását igényli. Még mindig nem történik más, mint e világ törvényeinek tudattalan kiszolgálása.

Ha szakítani szeretnénk ezzel az erős „hagyománnyal”, valószínűleg el kellene tudni engednünk – legalább néha, rövid időre – azokat a biztonságot nyújtó kapaszkodókat, amelyek személyes énjünk jelentőségének, kiválóságának, jóságának, szolgálatkészségének talaján állnak. Szerencsés lehet, ha mások szolgálatát sem azért vállaljuk, hogy ezáltal valamiféle nagyságot elérjünk.

Ami engem illet, bízom abban, hogy amint önismeretem és Istenben való elfogadottságom erősödik, biztonságérzetem megnő, és figyelmem fókuszra eddigi görcsös önmagamra irányulásától embertársaim felé fordul. Úgy gondolom, hogy tiszta szívvel szolgálni csak az tud, aki tudatossága segítségével képes felszabadulni hatalmi törekvéseinek tudattalan kényszerei alól.

Október 29. — Évközi 30. vasárnap — Mk 10,46–52 — Akarjunk látni!

Azokban az években a Názáreti Jézus népszerű, sikeres ember volt. Gyógyulást hozott a betegeknek, tanításával pedig reménységet a megfáradt szívűeknek. Sokan keresték a társaságát, Jerikót is nagy tömeg kíséretében hagyta el.

A jerikói vak életének legnagyobb fájdalma, hogy nem lát. A zsidó hit szerint ő, vagy a szülei vétkeztek, ezért beteg. Bűnös, megvetett ember, a társadalom perifériáján él, örülhet, ha kap egy kis ételt, alamizsnát. Elmennek mellette, keresztülnéznek rajta, nem kíváncsiak a véleményére.

De nem elveszett ember. Képes maga is tenni sorsának jobbra fordulásáért. Veszi a bátorságot, hangosan kiáltozni kezd:

– Jézus, Dávid fia, könyörülj rajtam!

Hiszi, hogy a híres vándorprédikátor, az elesettek barátja az ő súlyos baján is tud segíteni. Szinte hallani a csitítgatók hangját:

„Hallgass, ne zavard a Mestert!

Fogadd el az állapotodat, ez a sorsa a bűnösnek, ne háborogj, százával vannak hasonló helyzetben, ők sem ordítanak!

Viseld a kereszted méltósággal, ne akarj megszabadulni tőle!”

A vak mégis kiabál, s amikor visszanyeri a látását, csatlakozik Jézushoz az útján.

Nekem melyek a legnagyobb akadályaim, vakságaim, amelyek akadályoznak, hogy a názáreti Jézussal haladjak az útján, azaz hogy az Ő értékrendjét valósítsam meg az életemben?

Az nyilvánvaló, észlelhető, ha a szemem vak. De a szellemi, lelki vakság felfedéséhez önmagam kevés vagyok, magamtól nehezen veszem észre. Testvéri, baráti segítségem van szükségem.

Vannak olyan barátaim, akik tükröt tartanak elé, akik felhívják a figyelmemet a „vakságomra”, netán elvakultságomra? Vagy csak olyanok a „barátaim”, akik kizárólag szépeket mondanak nekem? Van-e bátorságom kiáltozni, segítséget kérni, ha egyedül nem boldogulok a bajommal, vagy a hamis illendőség, szerénység okán elbújok, eltitkolom?

Van-e akkora hitem, amely segít a gyógyulásban, a problémák megoldásában? Hiszem-e, hogy a názáreti Jézussal kitisztul a látásom, szertefoszlanak a hamissá-

gok, és ő megoldást tud adni a bajaimra? Akarok-e csatlakozni hozzá az útján?

Mise (1523)

November 5. — Évközi 31. vasárnap — Mk 12,28b–34 — Egyetlen Úr

Isten az egyetlen úr. Nézem az Értelmező Kéziszótár meghatározásait az „úr” szóról: 1. a hatalmat birtoklóhoz tartozó személy; vagyonos, befolyásos személy; 3. aki rendelkezik, parancsol, kezében van a vezetés, a hatalom; 4. tulajdonos, munkáltató személy; 7. hatalom, uralkodó erő. – Ilyen úr az Isten, vagy másmilyen? Másmilyen. Nem tartozik a hatalmat birtokló, vagyonos, befolyásos személyek közé. Semmi sem látszik abból, hogy kezében volna a vezetés, hogy tulajdonos és munkáltató volna. Abból sem, hogy uralkodó erő volna. Inkább mindezek ellenkezőjének látszik. Tőle mindnyájan azt csinálhatjuk, amit akarunk. Nem is büntet meg miatta, nem sújt le villámával arra, aki nem törődik hatalmával, vezetésével, rendelkezéseivel. Jellegzetesen nem úr. Hiába az a neve, hogy Urísten.

Akik kitalálták ezt a nevet, alighanem az urak közé tartoztak, az Értelmező Szótár szerinti urak közé. Ezek egyfajta szuper-úrnak, mindenekfeletti úrnak gondolták őt, azaz olyanak, aki ilyenként azért mégiscsak az urak közé tartozik. Nem tartozik közéjük. Nem, mert egyetlen úr, s egészen mások a jellemzői, mint az Értelmező Szótárban

meghatározott uraké. Ez utóbbi uraknak van egy közös vonásuk: kezükben van a pénz. Jézus anyanyelve szerint a Mammon. S ennek a Mammon-úrnak a szolgálata lehetetlenné teszi számukra az Isten szolgálatát. Isten az egyetlen úr, s aki szolgálja a Mammont, az megveti Istent, az egyetlen urat. Senki sem szolgálhat két úrnak, mert vagy gyűlölni fogja az egyiket, és szeretni a másikat, vagy az egyikhez ragaszkodik, és a másikat megveti majd. Isten egész másféle úr, mint az urak általában.

Istennek nem is ez a neve. Az égő csipkebokorból halljuk egy igazibb nevét. Én vagyok, aki vagyok. Ez a név Jézus anyanyelvén: Jahve, amelynek kiejtését a zsidók elkerülték, s csak helyettesítették az urat jelentő Adonáj szóval. Ezt a csipkebokorból hallható nevet értelmezte a Bokor, amikor nevet adott egy immár 17 év óta élő folyóiratnak: Érted vagyok. Az egyetlen Isten – személy szerint értem van. Személy szerint mindegyikünkért van. Az urak nincsenek értem, nincsenek értünk. Az urak magukért vannak.

Beszédes ábrája az értünk levésnek a lábmosás: „Ti úrnak mondotok engem, s én az vagyok. Ha tehát én megmostam

lábatok, ti is tartoztok mosni egymás lábát. Mert példát adtam nektek, hogy ahogy én tettem nektek, ti is úgy tegyetek egymásnak” – mondja Jézus a tanítványoknak. Isten azért egyetlen úr, mert másmilyen, mint az urak. Isten csak van, és értünk van. S tanítványai azért egyetlen reménységei a világnak, mert ennek az egyetlen úrnak jellemzőjé-stílusát viszik be a világba. Legalábbis ez a hivatásuk, ha Jézus tanítványai.

Egyetlen úr az Isten! Kinek az ura? Egy teljességgel más világnak az ura. Országá nem ebből a világból való. Országában nincsenek urak, országá a nem-uraknak a világa. Jézusnak sem ura az Isten. Atyának szólítja őt. Sőt: Apácskának. S tanítványaival sem uraztatja Jézus az Istent. Amikor tanítványai megkérik, tanítsa őket imádkozni, mit mond? Ti így imádkoztatok: Atyánk, aki a mennyekben vagy.

Megszenteljük az egyetlen Úr nevét? Képesek vagyunk váltani a világ fiait urának a nevére? (Mammon) az ő nevére? Hogyan tegyük, amikor ebben a világban élünk? Példát adott erre nekünk Jézus. Ahogyan ő tett velünk, úgy tegyünk mi egymással. Mossuk egymás lábát! Hol valósíthatjuk meg ezt? Hol?

November 12. — Évközi 32. vasárnap — Mk 12,38–44 — Mindenét odaadta

Ott valósíthatjuk meg, ahol nem színelg imádkozunk. Ott, ahol megjelenik a szándék, hogy kimegyünk az urak világából. Ott, ahol testvérünk lesz a szegény asszony. E világ kellős közepén nem lehet imádkozni. Kivonulás nélkül nem lehet imádkozni. Csak színelg lehet. Jézus példát adott nekünk, ő kivonult a maga evilágából. Nem lehet a szegény özvegy életének vállalása nélkül imádkozni. Csak cserébe, csak színelg lehet imádkozni – a szegény özvegy életének vállalása nélkül.

Jézus nem cserébe, s nem színelg imádkozott. Jézus becsukta a maga názáreti műhelyét, s e becsukás után már tudott nem-cserébe és nem-színelg imádkozni. Műhelyének becsukása után nem öltött magára talárt, nem kereste fel a piacokat, melyeken köszönték őt, mint az írástudókat, nem kereste az első helyeket a zsinagógákban, s a díszhelyeket a vendégségeken. Műhelyének becsukása megakadályozta abban, hogy az írástudóknak ezek a jellemzői határozzák meg életét.

Elbújt a talárok, a piacok, a vendégségek elől. A pusztába ment, ahol együtt élt a vadállatokkal. A vadállatokat választotta emberek helyett. A vadállatokkal nem lehet eszmét cserélni. Istennel akkor találkozik az ember, amikor nincs módja okosokat mondani. Nincs, mert nincsen közönségünk, aki meghallgasson minket. Az okosokat

mondás olyan, mint az írástudók talárt öltése, piacokon sétálása és díszhelyeket keresése a zsinagógákban. Imádságot pótló eszközök ezek. Csak cserébe csináljuk, hogy ne kelljen Istennel beszélgetni. A vadállatok biztosítják a teljes csendet. Azt, amelyikben végre megtaláljuk az Istent. Azaz magunkban azt a hangot, amely már istenneketség, mert ez a hang megmagyarázza nekünk, hogy mit kíván tőlünk az Isten.

Pusztai imádkozása után Jézus már tudja, hogy mit kíván tőle az Atya. Tanítványokat gyűjt, hogy életével példát adjon nekik, hogy hogyan kell ebben a világban keresni, azaz teljes szívvel akarni, építeni, megvalósítani az Isten országát, amelyikben nincsenek urak, csak testvérek, és akik körében kitüntetett, Jézus magasáig erőrangot kap a szegény özvegy magatartása. Tanítványokat gyűjt, és nem tanítja őket imádkozni. Jézus a maga életét, magatartását, gondolkodását figyelő lehetőséget teremt számukra. Nem imakört, hanem életkört teremt számukra. A tanítványoknak meg kellett kérniük Jézust, hogy tanítsa már őket imádkozni, hiszen a Keresztelő is tanította imádkozni a maga tanítványait. Jézus mért nem gondolt erre magától? Mert nem tudott pusztai körülményeket és vadállatokat biztosítani nekik arra, hogy találkozzanak Istennel. Ezeket mindenki csak saját magá-

nak tudja megteremtteni, ha eljut ennek az igényére. Jézus nem imádkoztatta a tanítványokat.

Mással volt elfoglalva. Egy életstílust mutatott meg nekik. A tanítványok láthatták, hogy Jézus hogyan megy előre nyitott szemmel oda, ahol az urak megmondják neki, hogy nincs tovább, hogy keresszre vele. Mit akart ezzel megmutatni nekik? Ellenpontját a Mammon világának. A többet birtokolni akarás (Mk 7,22) elutasítását, amelyet magyar szentírásfordításaink csak a kapzsiság szóval magyarátanak. A szegény özvegy nem akart többet birtokolni, hanem mindent bedobott, egész vagyonát. Jézus pedig három röpke esztendő alatt egész életét bedobta. Mibe? Ha tetszik, akkor az Ország ügyébe. Ha tetszik, abba verembe, melyre az volt írva, hogy Kaifás, vagy pedig az, hogy urak, Mammon, többet birtokolni akarás, akármi stb.

Követhető Jézus? Követhető ez a mindent-stílus? Követendő! Azért követendő, mert kevesebb nem elég. Nem elég, mert a kevesebb elpusztítja az Isten által teremtett világot, mely a mindent-adásra van modellezve. Ha pedig ezt nem vesszük tudomásul, elpusztítjuk újra és újra a civilizációt, s kezdetjük újra a kőbaltás embernél. Kezdetjük, ha nem tanulunk Jézus meg a szegény özvegy mindent adni akaró példájából.

November 19. — 33. Évközi vasárnap — Mk 13,24–32 — Csak szeress!

Jézus szavai egy kozmikus katasztrófáról számolnak be, mely egyúttal az emberi történelem végelszámolása is lesz. A katasztrófából s végelszámolásból szilárdan emelkedik ki Jézus tanítása, melynek érvénye nem kötődik ég és föld elmúlásához. Igéi el nem múlnak.

Az általam ismert nyelvek egyikének sincsen szava erre az „igére”. Csak úgy tudják mondani: de az én szavaim el nem múlnak. Amikor népünk vagy tizenkét századdal ezelőtt először találkozott Jézus papjaival, akkor fordíthatuk le ezt a mondatot így: Az én igém el nem múlnak. Ebből az ige szóból származik az „igéz, megigéz” szavunk, melynek jelentése: varázsígével megbüvöl. Amikor őseink megismerték Jézus tanítását, úgy gondolták, hogy a tanítás szavainak el kell büvölnie az embert. Ezért aztán nem használhatják reá anyanyelvüknek megszokott szavát, a hang és ének jelentésű szót, hanem valami rangosabbat, az idegen, a török nyelvből közéjük került kifejezést kell használniok: az én igém el nem múlnak.

Mitől olyan fontos, hogy amit mond, az nem múlhat el? Mit mond, hogy annak el kell büvölnie minket? Valójában csak egy szót mond: Szeress! S ha nem szeretnek, akkor is szeress! (Babits) És ne sorold embertársaidat három csoportba: ezeket szeretem, azok nem ér-

dekelnek, amazokat pedig utálok. Hanem egyetlen szívünk egyetlen osztályába kerüljön kivétel nélkül minden ember, s legyen kiírva az osztály ajtajára: Felebarátaim vannak itt.

Mit csinál felebarátaival, aki csak szeret. Szolgálja a másikat, és nem parancsolgat neki. Ad neki, ha rászorul, miként Szent Márton a koldusnak. Különösen pedig nem gyilkol, inkább elviseli a bántást és megbocsát. Kicsiny gyermek is megérti a jézusi tanítást: Jónak kell lenni! Miként Móricz regényében: Légy jó mindhalálig!

Hát ez az a tanítás, amelyik nem pusztán szó, hanem ige. Ige, melynek el kell büvölnie az embert! Miért kell? Mert enélkül felfaljuk egymást. Enélkül csak fegyvereket gyártunk, melyek képesek kioltani Földünkön minden életet, még a patkányokét is. Változhatnak a rendszerek, de az élet és a megmaradás törvénye marad a jézusi ige: Szeress! Ez az az ige, amely nem múlik el. Ha ég és föld egymásba hullnak is, akkor sem. Nem, mert Jézus összegyűjti a választottait.

Kik ezek a választottak? Hát azok, akiket el tudott büvölni a maga igéjével. Akik arra használják életüket, hogy jók legyenek, hogy szeressenek. Azért gyűjti egybe őket, hogy elvigye őket magához. Az Atya örök országba. Mit fognak ott csinálni? Amit idelelt csi-

náltak. Szeretni fognak. Mert Istennél mást nem is lehet. Nem, mert ő maga a szeretet.

Mondok egy áldásszöveget: *Büvöljön el minket a jézusi ige! Büvöljön el minket bennünket a jóság! Büvöljön el minket Jézus, hogy szeressük egymást!* (Kivonat egy tíz esztendeje mondott budavári – Balaton-felvidéki – beszédből.)

Hozzáteszek még valamit. Amerika és ősi vallásainak a megismerése után támadt az a gondolat, hogy rendelkezünk egy őskinyilatkoztatással, s az erről a szeretetről beszél. Isten belerakta ezt bölcsönkbe, s a lelkünk mélyén, mindenütt, ahol emberek élnek, tudjuk ezt. Hogy másként cselekszünk? Az indiánok, látva bennünket, úgy ítélték, hogy az aranyat imádjuk. Rosszul látták? Aligha. Pedig mind meg voltunk keresztelve, akik kiirtottuk őket. Mért irtottuk őket? Az aranyukért. Azt hiszem, ezért nem tanította Jézus imádkozni a tanítványokat. Nem azon fordul, hanem azon, hogy mit teszünk. Hanem azon fordul, hogy Jézus igéinek hatására felfedezzük-e lelkünk mélyén az ősi szót, hogy szeressünk, mert arra lettünk. Szeressünk, ahogy egyszer János, a tanítvány, öreg korára felfedezte, hogy az Isten nem Úr, s nem Az, aki van, hanem az, aki szeret. S akinek a nyomán az új pápa is azt adta első enciklikájának címmül, hogy Szeretet az Isten.

November 26. — Évközi 34. vasárnap — Jn 18,33b–37 — Megvalósítható?

Az én országom nem ebből a világból való. Megvalósítható az ország ebben a világban? Jézus mit gondolt erről, amikor összekötözött kézzel állt egy kicsinyke úr előtt, aki a császár megbízásából Júdea tartományt irányította? Azt, amit korábban, amikor magyarázta, hogy ez az egyetlen megoldás: százannyi testvérünk és nővérünk lesz, ha utánamegyünk, és csak ráadásul kapjuk az örök életét, az Isten országának halálunkon túli folytatását. Ezt? Csak pár óra telik el a Pilátusnál lefolyt kihallgatás után, és elhangzik Jézus ajkán a döbbenetes szó: „Istenem, Istenem, mért hagytál el engem?” Ekkor is azt gondolta, hogy megvalósítható az Isten országa? És harmadnapon, feltámadása után mit gondolt, amikor elküldte övéit az egész világba, hogy tegyenek minden embert tanítványává? Válaszolok immár: nem küldte volna őket, ha nem hitt volna benne. Hitt, mert tudta, hogy Isten országának megvalósulása rajtunk fordul (Lk 17,21). Jézus azt hitte, hogy megcsináljuk.

Hogy mi volt Jézus lelkében, amikor Pilátus előtt állt, mi volt, amikor a kereszten szenvedett, nem tudhatjuk. Csak azt, hogy Pilátusnak még mondott valamit: „Én azért jöttem a világba, hogy tanúságot tegyek az igazságról, s

aki az igazságból való, az hallgat a szavamra.” Mintha ezek a szavak azt mondanák, hogy nem tudom, mi lesz abból, amit akartam. Nem tudom, mert nem rajtam fordulnak a dolgok, hanem rajtatok. Egyfelől én biztos vagyok abban, hogy az igazságot mondom, másfelől a megvalósítás nem az én kezemben van, hanem a tiétekben.

Kétezer esztendővel az események után jó volna megkérdezni Jézust, hogy van-e reménye arra, hogy az Ország, amelyet keresni a dolgunk, megtalálható-e a Földön, vagy csak odaát. Ha csak odaát, akkor hiába volt a teremtés és a megtestesülés? Akkor vigasztalunk kell az Istent, hogy nem sikerült, amit akart? Akkor meg kell magyaráznunk Neki, hogy rosszul számított, mert nem vagyunk vevők arra, mit akart? Meg kell magyaráznunk, hogy rosszul gondolta ki tervét az emberrel? Mert ha nem is programozhatott be bennünket a szeretetre, mert beprogramozva rá, már nem volnánk emberek, csak szeretet-robotok, akiket nem üdvözíthet, hiszen Isten világa a szabadság világa, s a lóherének vagy a katicabogárnak nem ígérhet üdvösséget. Valamilyen más módon kellett volna vegyítenie bennünk az élőlényi természetet, a szerzést, s az isteni természetet, az adást.

Más módon, ha azt akarja, hogy őt valasszuk.

Hogyan magyarázzon a teremtmény Teremtőjének? Ennek a mondatnak a végén is kérdőjel van. Ez a mai evangéliumi szöveg tudhat-e mást kihozni az emberből, mint kérdő mondatokat? Megint kérdőjel van mondatom végén. Minden kérdőjel megszűnnék, ha bevághatnám az adu ászit, mondván, hogy ember, nincs kit kérdezzél. Nincs, mert csak attól kérdezhetsz, akit látsz. Istent pedig nem látta még senki.

De az emberiség eddigi életútján az ateizmus csak a kultúrák végpusztulása előtti időben, a civilizációs fázisban jelenik meg, s aztán az új kultúra már megint kultusból születik, amely tudja, hogy van Isten. Így aztán nem tudjuk kiegyenesíteni ezeket a kérdőjeleket. Csak annyit mondhat magának a kérdésen gyötrődő ember, amennyit már a költő is tudott – mert nagyobb a kérdés, mint amire felelni tudunk. Ne foglalozzunk hát vele! Csak mondjuk: Mi dolgunk a világon? Küzdeni erőnk szerint a legnemesebbekért. Hogy mondhasuk, térvén őseink porához: Köszönjük, élet! áldomásodat. Ez jó mulatság, férfi munka volt. Ez pedig a hit szava. Az utak végén is csak ez a töredékes látás adatik nekünk.